DE FRYSKE MARREN

Advies aan college van burgemeester en wethouders van De Fryske Marren

Portefeuillehouder(s)	de heer J. van Zanden	**Overlegd/samengewerkt met:**
Datum voorstel:	8 september 2026	Adviseur:
Besluit raad:	Ja	☐ communicatie ☐ juridische zaken
T.k.n. raad:	Nee	☐ financiën ☐ p&o
		☐ inkoop
Zaaknummer:	Z.897827	Team:
Aantal bijlagen:		☐ backoffice sociaal domein ☐ sociaal wijkteam jeugd en gezin
Behandeld door:		☐bestuur en concernadvies
Team:	Team Middelen	☐concerncontrol ☐sociaal wijkteam werk en inkomen
		☐diensten beheer
		☐informatie ☐sociaal wijkteam zorg en participatie
		☐klanten contact centrum
		☐maatschappelijke ontwikkeling ☐vergunningen, toezicht en handhaving
		☐middelen
		☐ondersteuning
		☐ruimtelijk beheer/realisatie ☐wijkbeheer
		☐ruimtelijke ontwikkeling ☐wijkover-schrijdend beheer

Onderwerp:
Programmabegroting 2027 en meerjarenraming 2028 -2030

Ontwerpbesluit:
Het college besluit:

1. de raad voor te stellen, vooruitlopend op de aanpassing van de Financiële verordening, de programma's 4 en 5 vanaf 2027 samen te voegen tot één programma 4 en deze indeling toe te passen in de programmabegroting 2027;
2. in te stemmen met de Programmabegroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030 (inclusief bijlagen) van de gemeente De Fryske Marren en deze ter vaststelling voor te leggen aan de raad;
3. in te stemmen met de verhoging van de bezuinigingstaakstelling van € 4,5 miljoen naar € 5,7 miljoen vanaf 2028 en dit ter besluitvorming voor te leggen aan de raad.

Datum:	**Openbaar:** openbaar

Inleiding - Ynlieding
Voor u ligt de programmabegroting 2027-2030 van De Fryske Marren. De Perspectiefnota 2027 vormt in de basis het uitgangspunt voor het opstellen van de Programmabegroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030. In deze begroting vindt ook een afweging plaats van aanmeldingen voor 2027 met vermelding van de financiële effecten voor de latere jaren.
Eind mei 2026 is de meicirculaire 2026 gepubliceerd. De financiële consequenties van deze circulaire worden op 9 september 2026 ter vaststelling voorgelegd aan de raad en zijn in deze begroting verwerkt.

Aansluiting perspectiefnota 2027 en programmabegroting 2027-2030:

bedragen x € 1.000

Meerjarenperspectief	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Saldi Perspectiefnota 2027-2030	**168**	**183**	**114**	**146**
Autonome mutaties	7.192	3.546	1.304	1.712
Extra verhoging leges omgevingswet	106	106	106	106
Inzet deel vrij aanwendbare reserve als structurele dekking	1.106			
Verhoging bezuinigingstaakstelling		4.500	4.500	4.500
Stelpost Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd		1.500	1.500	1.500
Saldi meerjarenperspectief excl. aanmeldingen	**8.572**	**9.835**	**7.524**	**7.964**
Voorgestelde structurele aanmeldingen	-8.780	-10.006	-9.481	-8.842
Voorgestelde aanmeldingen ten laste van AR	-1.450	-175	-143	0
Voorgestelde aanmeldingen dekking AR	1.450	175	143	0
Rentelasten aanmeldingen ten laste van AR	-58	-65	-71	-71
Saldi meerjarenperspectief incl. aanmeldingen	**-266**	**-236**	**-2.028**	**-949**
Onttrekking ten laste van algemene reserve	400	400	2.300	1.300
Rentelasten onttrekking ten laste van algemene reserve	-16	-32	-124	-176
Begrotingssaldo	**118**	**132**	**148**	**175**
Verrekeningen algemene reserve t/m programmabegroting 2027	1.400	300	1.600	3.400
Niet ingevulde bezuinigingstaakstelling		-5.696	-5.696	-5.696
Stelpost Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd		-1.500	-1.500	-1.500
Incidentele aanmelding jeugdzorg (toezichtsbrief provincie)	-1.500			
Structureel begrotingssaldo	**18**	**-6.764**	**-5.448**	**-3.621**

Structureel evenwicht
Wanneer we de structurele lasten in de begroting 2027 kunnen dekken door de structurele baten dan is er sprake van structureel evenwicht. De toezichthouder toetst hierop voor de jaarschijf 2027. Hieronder een overzicht:

bedragen x € 1.000

Presentatie structureel begrotingssaldo	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Saldo baten en lasten voor mutaties reserves	-3.366	-57	1.114	3.084
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	3.484	189	-966	-2.909
Begrotingssaldo	**118**	**132**	**148**	**175**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	1.400	300	1.600	3.400
Waarvan nog niet ingevulde bezuinigingstaakstelling		-5.696	-5.696	-5.696
Stelpost Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd		-1.500	-1.500	-1.500
Incidentele aanmelding jeugdzorg (toezichtsbrief provincie)	-1.500			
Incidentele baten en lasten	**-100**	**-6.896**	**-5.596**	**-3.796**
Structureel begrotingssaldo	**18**	**-6.764**	**-5.448**	**-3.621**

Om het structureel evenwicht te bereiken worden de verrekeningen met de algemene reserve geëlimineerd. Daarnaast worden ook de niet ingevulde bezuinigingstaakstellingen in mindering gebracht omdat hier sprake is van nog niet ingevulde stelposten. Ook de stelpost Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd van € 1,5 miljoen vanaf 2028 wordt in mindering gebracht omdat de toezichthouders een dergelijke stelpost op dit moment onvoldoende onderbouwd en realistisch vinden. Tot slot is in de begroting 2026 een incidentele verhoging van € 1,5 miljoen per jaar voor de kosten jeugdzorg voor de jaren 2026 en 2027 opgenomen. In de toezichtsbrief voor de begroting 2026 heeft de provincie aangegeven deze incidentele kosten voor jeugdzorg voor de jaren 2026 en 2027 van € 1,5 miljoen per jaar te beoordelen als structurele kosten. Daarom wordt het structureel financieel perspectief voor die jaren met € 1,5 miljoen verlaagd.

Uit het voorgaand overzicht blijkt dat er in 2027 sprake is van een evenwicht tussen structurele lasten en baten. We voldoen hiermee aan de voorwaarden voor repressief toezicht (d.w.z. lichte vorm van toezicht door provincie). Voor de jaren 2028 t/m 2030 is geen sprake van een structureel evenwicht. Dit evenwicht kan voor deze jaren worden bereikt als de bezuinigingstaakstelling is ingevuld.

Ontwikkeling Algemene reserve en solvabiliteit

Bedragen x€ 1.000	2026	2027	2028	2029	2030
Algemene reserve stand per 1 januari	**23.691**	**20.224**	**11.371**	**11.514**	**12.971**
Stortingen t/m perspectiefnota 2027	8.652	6.600	3.300	4.100	4.700
Onttrekkingen t/m perspectiefnota 2027	-12.119	-12.497	-2.582	-200	-
Begroting 2027:					
Inzet 10% vrij aanwendbare reserve		-1.106			
Incidentele aanmeldingen		-1.450	-175	-143	
Onttrekkingen aan de algemene reserve		-400	-400	-2.300	-1.300
Algemene reserve stand per 31 december	**20.224**	**11.371**	**11.514**	**12.971**	**16.371**
Weerstandsvermogen	8.600	8.100	8.100	8.100	8.100
Vrij aanwendbare reserve per 31 december	**11.624**	**3.271**	**3.414**	**4.871**	**8.271**
Solvabiliteit	**23,64%**	**20,77%**	**18,77%**	**18,78%**	**17,33%**

Door de verwachte saldi voor de jaren 2027 t/m 2030 zal de algemene reserve per 31/12/2030 bijna € 16,4 miljoen bedragen. Rekening houdend met een benodigd weerstandsvermogen van minimaal € 8,1 miljoen, resteert er een vrije algemene reserve van bijna € 8,3 miljoen. Op basis van de hierboven gepresenteerde saldi van Algemene Reserve zal de solvabiliteitsratio vanaf 2028 onder de door de raad vastgestelde streefwaarde van 20% tot 50% komen. Wij gaan in het komende jaar onderzoeken hoe we de solvabiliteit weer boven de streefwaarde kunnen krijgen.

Beoogd resultaat - Beëage resultaat
Het vaststellen van de programmabegroting 2027 en de meerjarenraming 2028-2030 door de raad en deze voor 15 november 2026 aan te bieden aan de provincie Fryslân.

Argumenten – Arguminten
1.1 *De Samenvoeging van de twee beleidsprogramma's* 4 en 5
In de beleidsagenda sociaal domein De Fryske Marren 2026-2032 zijn de doelstellingen thematisch gegroepeerd in vier beleidskaders. Deze beleidskaders zijn ook gehanteerd in het Coalitieakkoord Mei-inoar op koers en hebben betrekking op zowel op het beleidsprogramma 4. Leefbaarheid en onderwijs als het beleidsprogramma 5. Sociaal Domein. Om de samenhang tussen deze onderwerpen beter zichtbaar te maken zijn beide beleidsprogramma's in deze begroting samengevoegd tot één beleidsprogramma: 4. Sociaal Domein. Daarmee wordt het oude programma 5. onderdeel van het nieuwe programma 4. De vier beleidskaders vormen de nieuwe productgroepen van dit programma Sociaal Domein.

2.1. De begroting voldoet aan de begrotingscirculaire van de provincie in het kader van repressief toezicht
De begroting laat in 2027 een positief jaarsaldo zien van € 118.000. Rekening houdend met incidentele verrekening met de algemene reserve en de incidentele kosten voor jeugdzorg in 2027 resteert er nog een positief structureel saldo in 2027 van € 18.000. Hiermee voldoen wij aan de voorwaarden van het repressieve toezicht.

2.2. Integrale afweging van aanmeldingen bij begroting 2027
Normaliter is de begroting de financiële vertaling van de perspectiefnota. Echter ten tijde van het opstellen van de Perspectiefnota 2027 was het financieel meerjarenperspectief nog niet duidelijk door onzekerheden over de hoogte van de meerjarige algemene uitkering. Hierdoor heeft de integrale afweging van nieuw beleid niet bij de Perspectiefnota 2027 plaatsgevonden. Inmiddels is de meicirculaire 2026 gepubliceerd en zijn de financiële gevolgen voor onze gemeente verwerkt in het meerjarenperspectief. De nieuwe aanmeldingen voor 2027 en volgende jaren zijn daarom in de Begroting 2027 opgenomen.

2.3. Meer aanmeldingen voor bestaand en nieuw beleid dan beschikbare middelen
Bij het opstellen van de begroting is een zorgvuldige afweging gemaakt van ambities, maatschappelijke opgaven en financiële mogelijkheden. Hierbij is optimaal gebruikgemaakt van de financiële mogelijkheden. Desondanks hebben we niet alle aanmeldingen in deze begroting kunnen meenemen die we wel hadden willen doen.

2.4. *Verhoging leges omgevingswet*
Om de noodzakelijke aanmeldingen te kunnen honoreren is er structurele financiële ruimte nodig. Hierbij is ook gekeken naar de kostendekkendheid van de leges. De kostendekkendheid van de leges omgevingswet bedraagt 83%. Omdat hier nog ruimte in zit, wordt voorgesteld de ruimte in de kostendekkenheid van de leges omgevingswet te benutten en deze leges met 5% extra te verhogen in 2027.

2.5. Inzet deel vrij aanwendbare reserve als structurele dekking
Van het deel van de algemene reserve dat niet nodig is voor het afdekken van risico's kan een gemeente jaarlijks maximaal 10% inzetten voor het dekken van structurele lasten. De voorwaarde is dat de solvabiliteit groter of gelijk is aan 20%. Aan deze solvabiliteitseis en de eis van de weerstandscapaciteit kunnen wij voldoen en daarom is in het jaar 2027 gebruik gemaakt van deze mogelijkheid om structurele lasten te dekken en eenmalig € 1.106.000 toegevoegd aan het financieel perspectief. De vrij aanwendbare reserve per 31/12/2026 bedraagt € 11.624.000. Rekening houdend met een verhoging van € 500.000 door verlaging van het weerstandsvermogen per 01/01/2027 en het aangeboden raadsvoorstel over de financieringsstructuur verduurzaming vastgoedportefeuille, waarbij ook een beroep op de Algemene Reserve ad € 1.065.000 wordt gedaan, resteert een vrij aanwendbare reserve van € 11.059.000.

2.6. Dekken negatieve jaarschijf uit algemene reserve
De jaarschijven 2027 t/m 2030 uit het financieel meerjarenperspectief inclusief aanmeldingen laat een negatief saldo zien van € 0,2 miljoen negatief, € 0,2 miljoen negatief, € 2,0 miljoen negatief en € 1,0 miljoen negatief. Volgens de financiële verordening moet elke jaarschijf een positief saldo van minimaal € 0,1 miljoen laten zien. Daarom is er voor 2027 € 0,4 miljoen, 2025 € 0,4 miljoen, 2026 € 2,3 miljoen en voor 2030 € 1,3 miljoen onttrokken aan de algemene reserve.

2.7. Aanpassing hoogte reserve benodigd voor weerstandsvermogen
Voor de begroting 2027 is de risico-inventarisatie geactualiseerd. Op basis van deze geactualiseerde risico-inventarisatie is een benodigd weerstandsvermogen van € 8,1 miljoen berekend. Dit betekent dat het huidige weerstandsvermogen van € 8,6 miljoen moet worden verlaagd met € 0,5 miljoen. Dit komt ten gunste van de vrij aanwendbare reserve.

2.8. Inzet stelpost Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd
Vanuit de VNG is op 19 mei 2026 een begrotingsadvies gedeeld met de Nederlandse gemeenten. Hierin komen zij met het advies om vanaf 2028 de baten en lasten voor jeugdzorg in balans te brengen met stelposten. Zij geven in dit advies aan om een stelpost op te nemen voor het resterende tekort na

realistische ramingen voor de lasten van jeugdzorg. Begin 2027 zal de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd zich uitspreken over de balans tussen kosten en budget. De VNG vindt het zeer onwenselijk om nu al bezuinigingen in te boeken vanwege de groei van de kosten voor jeugdzorg, terwijl het oordeel van de deskundigencommissie nog moet volgen. De totale geraamde kosten jeugdzorg van onze gemeente kunnen niet gedekt worden uit de huidige financiële ruimte. Wij nemen daarom vanaf 2028 een stelpost van € 1,5 miljoen op in deze begroting. Wel geeft de VNG aan dat de toezichthouder de provincie, deze stelpost op basis van geldende wet – en regelgeving niet goed mag keuren. Dit geldt zolang er geen zwart-op-wit toezegging van het kabinet is dat het de kosten volledig compenseert naar aanleiding van de uitspraak van de deskundigencommissie. Daarom moeten wij deze stelpost wel aftrekken van ons structureel begrotingssaldo.

3.1 Sluitende meerjarenbegroting vanaf 2028
Om ook voor de jaren na 2027 een sluitende begroting te kunnen presenteren, de algemene reserve op peil te houden en ruimte te creëren voor nieuw beleid zoeken wij naar ruimte in de huidige begroting. Hiervoor hebben wij een ophoging van de bezuinigingstaakstelling met € 4,5 miljoen vanaf 2028 opgenomen. Dit betekent dat de al bestaande taakstelling van € 1,2 miljoen vanaf 2028 wordt verhoogd naar € 5,7 miljoen. In het najaar 2026 komen we met een voorstel over de aanpak van deze taakstelling. In het kader hiervan is ook een incidentele aanmelding van € 150.000 opgenomen.

Kanttekeningen: risico's en eventuele beheersmaatregelen – Kanttekeningen: risiko's en eventuele behearsmaatregels
Aanpassing financiële verordening
Door de samenvoeging van de beleidsprogramma's beleidsprogramma Leefbaarheid en onderwijs en Sociaal Domein vragen de artikelen over de programma-indeling en over de autorisatie van de begroting in de financiële verordening 2026 een aanpassing. In afwijking van de financiële verordening stelt de raad de productgroepen voor het nieuwe programma 4. Sociaal domein vast in plaats van de productgroepen voor het oude programma 5. Sociaal Domein bij de vaststelling van de begroting. In de huidige financiële verordening staat dat de raad de productgroepen voor programma 5 vaststelt. Na de samenvoeging betreft dit programma 4. Ook de autorisatie van de baten en lasten van de productgroepen door de raad voor programma 5 moet worden aangepast naar programma 4. Bij de eerstvolgende aanpassing van de financiële verordening eind 2026 worden deze aanpassingen meegenomen.

Onzekerheden uitkering gemeentefonds
Voor de stijgende kosten voor jeugdzorg is in 2025 een gedeeltelijke compensatie van deze stijgende kosten vanuit het rijk gekomen. Dit is een oplossing voor de korte termijn maar voor de lange termijn biedt dit nog geen garantie. Begin 2027 zal de commissie van Ark een uitspraak doen over hoe om te gaan met het verschil tussen kosten en beschikbare middelen voor de jeugdzorg bij gemeenten.
Daarnaast is er aangekondigd dat specifieke uitkeringen worden overgeheveld naar het Gemeentefonds met een budgetkorting van 10%. Het is nog niet duidelijk welke specifieke uitkeringen het gaat betreffen en hoe dit wordt uitgewerkt.

Vooruitlopend op de inkomsten vanuit het rijk is een stelpost opgenomen in de begroting
Zoals wij in 2.8 hebben toegelicht is er een stelpost opgenomen in de begroting voor het resterende tekort na realistische ramingen voor de lasten van jeugdzorg. Dit is vooruitlopend op de inkomsten vanuit het rijk voortvloeiend uit de uitspraak van de Deskundigencommissie hervormingsagenda Jeugd begin 2027. Wij mogen deze inkomsten van de toezichthouders dan ook niet meenemen in ons structureel begrotingssaldo omdat het nog onzeker is wat de uitkomsten de deskundigencommissie. Begin 2027 zal deze commissie een uitspraak doen over het verschil tussen de kosten en beschikbare middelen voor de jeugdzorg bij gemeenten.

Inzet 10% surplus algemene reserve
Om de begroting 2027 sluitend te krijgen, is 10% van het surplus van de vrij aanwendbare reserve ingezet. Zoals toegelicht in paragraaf 2.5 geldt hiervoor als voorwaarde dat de solvabiliteit minimaal 20% bedraagt. Hierbij is uitgegaan van de stand van de vrij aanwendbare reserve per 01/01/2027, zoals opgenomen in de begroting 2027. Voorzichtigheidshalve is ook rekening gehouden met het op route zijnde raadsvoorstel

over de financieringsstructuur verduurzaming vastgoedportefeuille, waarbij ook een beroep op de Algemene Reserve wordt gedaan. Een nieuwe grote onttrekking aan de algemene reserve in 2026 zal de stand van de vrij aanwendbare reserve per 01/01/2027 verlagen. Hierdoor zal ook het bedrag dat in 2027 beschikbaar is voor inzet ter structurele dekking lager uitvallen. Dit betekent dat dan de begroting voor 2027 niet meer sluitend zou zijn. Voor 2026 wordt daarom ook afgeraden om nieuwe voorstellen, die een beroep doen op de algemene reserve goed te keuren.

Raadsvoorstel over financieringsstructuur verduurzaming vastgoedportefeuille niet verwerkt in begroting 2027
Ten tijde van het opstellen van deze begroting is er een raadsvoorstel op route betreffende de financieringsstructuur verduurzaming vastgoedportefeuille. Hierover heeft de raad op dat moment nog niet een besluit genomen en de financiële consequenties van dit raadsvoorstel zijn dan ook niet in deze begroting 2027 verwerkt.

Saldo Voorjaarsrapportage 2026 niet verwerkt in algemene reserve
Bij de voorjaarsrapportage 2026 is een prognose rekeningresultaat gepresenteerd van € 5,6 miljoen negatief. Conform voorgaande jaren verwerken we deze prognose niet in begrote algemene reserve. Hierbij dient de kanttekening gemaakt te worden dat gedurende het jaar nog vele ontwikkelingen spelen die invloed kunnen hebben op het rekeningresultaat. Als bij de jaarstukken het rekeningresultaat definitief is, wordt op basis van de resultaatbestemming besloten welk deel van het rekeningresultaat ten gunste of ten laste van algemene reserve wordt gebracht.

Het structureel saldo in 2027 is marginaal
De jaarschijf 2027 laat een klein positief structureel saldo zien van € 18.000. De toezichthouder kijkt naar de eerste jaarschijf. Als deze niet structureel sluitend is, kijken ze naar de laatste jaarschijf. Als ook deze niet structureel sluitend is, hanteert de provincie het preventieve toezichtsregime. Bij een kleine wijziging van deze begroting kan dit positieve saldo veranderen in een negatief saldo, waardoor wij niet meer onder het repressieve toezicht van de provincie zullen vallen. Dan is er dus sprake van preventief toezicht. Dit houdt in dat besluiten over uitgaven pas kunnen worden genomen na akkoord van de provincie. Op die manier kan de provincie ingrijpen in de financiën van onze gemeente.

Beleid, regelgeving en Sustainable Development Goals (SDG's) – Belied, regeljouwing en Sustainable Development Goals (SDG's)
Financiële verordening gemeente De Fryske Marren 2026

Financiën - Finânsjes
Zie toelichting in de inleiding.

Duurzaamheid - Duorsumens
Niet van toepassing.

Participatie - Partisipaasje
Niet van toepassing.

Communicatie - Kommunikaasje
Er wordt op 14 september een technische voorlichting over de programmabegroting gehouden naar de raadsleden. De begroting zal daarna ook op de website worden gepubliceerd.

Vervolg en evaluatie - Ferfolch en evaluaasje

Planning:

Tweede behandeling college	8 september 2026
Technische voorlichting	14 september 2026
Schriftelijke vragenronde raad	9 t/m 29 september 2026
Beantwoording schriftelijke vragen raad	29 september t/m 8 oktober 2026
Bespreking auditcommissie	22 sept 2026
Vaststellen antwoorden vragen raad door college	13 oktober 2026
Versturen antwoorden naar griffie	14 oktober 2026
Petear Raad	19 oktober 2026
Debat en beslút Raad	2 november 2026

Bijlagen - Taheakke

Bijlage 1 Programmabegroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030
Bijlage 2 Raadsvoorstel begroting 2027